

4/р
15706

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Факультет романо-германської філології

Кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

Д и п л о м н а   р о б о т а

спеціаліста (СД)

на тему: «**Просодичні засоби реалізації інтенсифікації реплік в англомовному діалозі**»

«Prosodic Means of utterances Intensification in English Dialogue»

Виконала: студентка заочної форми навчання

напряму підготовки 6.020303 Філологія

Матейко Світлана Федорівна

Керівник к.філол.н., доц. Кравченко Н.О.

Рецензент к.філол.н., доц.Калінюк О.О.

Рекомендовано до захисту:

протокол засідання кафедри

№ 10 від 10.05.17

Захищено на засіданні ЕК № 3

протокол № 6 від 16.06.17

Оцінка Віс. 1. А 90

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис) Григор'ян Н.Р.

(підпис) Карпенко О.Ю.

Одеса – 2017

429704

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИСЛОВЛЮВАНЬ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ.....	7
1.1. Роль та місце інтенсифікації висловлювань у мовленнєвій комунікації	8
1.2. Фонетичні засоби інтенсифікації висловлювань	11
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТИВНОГО АНАЛІЗУ.....	19
2.1. Методика проведення аудитивного аналізу.....	19
2.2. Результати аудиторського аналізу.....	20
2.3. Особливості інтонаційної організації інтенсифікованих висловлювань.....	24
РОЗДІЛ 3. ЕЛЕКТРО-АКУСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО МАТЕРІАЛУ.....	38
3.1. Методика проведення електро-акустичного експерименту.....	38
3.2. Тональні характеристики інтенсифікованих висловлювань.....	40

3.3. Темпоральні характеристики інтенсифікованих висловлювань.....	44
3.4. Динамічні характеристики інтенсифікованих висловлювань.....	49
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Просодичні засоби інтенсифікації висловлювань та специфіка їх функціонування у мовленні привертають останнім часом особливу увагу дослідників-фонетистів. Проблеми інтенсифікації висловлювань розглядаються у численних працях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів [5; 12; 27; 31; 32; 35-38; 44; 45; 48; 50 та ін.] . Однак, у лінгвістиці ще не сформовані остаточно чіткі уявлення про процес інтенсифікації, з одного боку, і про характер взаємодії просодичних засобів інтенсифікації висловлювань англійського мовлення, з іншого. Як відомо, проведення досліджень, які мають вказану спрямованість, дозволить, по-перше, поповнити фонетичну науку знанням закономірностей та специфіки функціонування провідних засобів інтенсифікації висловлювання в різних стилях англійського мовлення, по-друге, використати здобуті таким чином знання у навчальному процесі.

Метою даного дослідження є встановлення основних закономірностей актуалізації інтенсифікованих висловлювань сучасного англійського мовлення шляхом обґрунтування комплексу та специфіки взаємодії просодичних засобів їх інтенсифікації.

Огляд стану проблеми показав, що для досягнення поставленої у праці мети необхідно розв'язати такі завдання:

1. Теоретично обґрунтувати основні закономірності функціонування просодичних засобів інтенсифікації висловлювань.
2. Виявити прості і комплексні типові просодичні засоби інтенсифікації основних прагматичних видів висловлювань.
3. Встановити і систематизувати провідні і диференційні компоненти інтонації, які функціонують у типових комунікативних ситуаціях.

Об'єктом дослідження є процес інтенсифікації висловлювань англійського мовлення.

Предметом дослідження є закономірність та специфіка функціонування просодичних засобів інтенсифікації висловлювань.

Матеріалом дослідження слугував сформований відповідно до його завдань експериментальний банк прикладів діалогічних текстових фрагментів із художніх творів англійських та американських авторів. Обсяг матеріалу, підготованого до проведення експериментально-фонетичної частини дослідження, склав 40 тестових фрагментів, кожен з яких включав від одного до восьми інтенсифікованих висловлювань.

Дослідження здійснювалося на основі комплексної методики, яка базується на теоретичному загальнонауковому методі, емпіричному загальнонауковому методі порівняння, експериментально-фонетичному методі – аудитивному аналізі та ін.

Композиція даного дослідження, визначена метою та завданням, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** обґрунтовується вибір теми, визначаються мета і завдання дослідження, описуються матеріал та методи дослідження.

У **першому розділі** викладаються теоретичні передумови дослідження: узагальнюються наявні в спеціальній літературі матеріали та основні положення про інтенсифікацію та її роль у мовленнєвій комунікації, аналізуються просодичні засоби, специфіка механізмів їх функціонування та значущість у мовленні відповідно до різних його стилів.

Другий розділ містить програму і методику проведення експериментально-фонетичного дослідження просодичних засобів

інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення і містить його програмно-методичну схему та результати перцептивного аналізу даних експериментально-фонетичного дослідження та їх лінгвістична інтерпретація.

Третій розділ містить результати інструментального аналізу та лінгвістичну інтерпретацію отриманих даних.

У **висновках** узагальнюються результати проведеного дослідження, формулюються основні висновки роботи та накреслюються перспективи подальшої розробки проблеми.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. Проблеми інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення, належачі до розряду актуальних і досить значущих, не знайшли вичерпного вирішення у мовознавстві: по-перше, чітко не з'ясовано питання лінгвістичної природи самого процесу інтенсифікації, розуміння якого найчастіше зводиться до граматичної категорії інтенсивності, по-друге, не напрацьовано достатнього для поглиблення теоретичного уявлення мовного експериментального матеріалу.
2. Важливою особливістю процесу комунікації є підсилення впливової сили сказаного на співрозмовника з метою досягнення максимального комунікативного ефекту, яке відбувається завдяки інтенсифікації висловлювань.
3. З функціонально-комунікативної точки зору під інтенсифікацією треба розуміти мовленнєво-розумовий процес, що виступає у ролі засобу зміни ступеня експресивності висловлювання. Лінгвістична функція інтенсифікованих висловлювань полягає в ефективному цілеспрямованому донесенні логічної та емоційної інформації з метою впливу на адресата. Наслідком інтенсифікації є підсилення висловлювань, що знаходять вираження у мовному матеріалі, причому кожна мова відповідно до своїх внутрішніх законів розвитку у різних мовленнєвих ситуаціях використовує для цього процесу відомі лінгвістичні засоби: лексичні, граматичні і просодичні, які перебувають у тісному взаємозв'язку.
4. Обробка результатів даних перцептивного аналізу, а також їх лінгвістична інтерпретація підтвердили теоретичну доцільність та практичну ефективність застосування обґрунтованих у праці чотирьох рівнів (низький, середній, високий, екстра високий) шкали оцінки

інтенсивності, вживаної нами для вивчення закономірностей взаємодії інтонаційних засобів інтенсифікації експресивних висловлювань англійського мовлення.

5. Перцептивний аналіз просодичної організації англійських висловлювань показав, що характерними засобами їх інтенсифікації є низхідний та висхідно-низхідний інтонаційний контури з рівною, низхідною та висхідною мелодійними шкалами, низхідний термінальний тон, модифікації темпу, підвищена або помірна гучність. Крім того, до провідних перцептивних ознак, властивих інтенсифікованим висловлюванням, також належать: середній та високий тональний рівень початку термінального тону, низький тональний рівень завершення синтагми, широкий / розширений діапазон термінального тону.
6. Акустичний аналіз інтонаційних особливостей актуалізації англійських інтенсифікованих висловлювань підтвердив надійність результатів адитивного аналізу і дозволив визначити їх характерні ознаки.
7. Лінгвістична інтерпретація результатів дослідження показала, що до провідних просодичних інтенсифікаторів, які підкреслюють та підсилюють смислове наповнення висловлювань і надають їм яскравішого звучання, виразності й образності, належать: низхідна ступінчаста / ковзна шкала, рівна та висхідна ступінчаста шкали, спеціальний підйом, високий / середній низхідний термінальний тон, діапазон гучності, варіативні реалізації темпу.

Крім того, встановлено, що просодичні ознаки інтенсифікованих висловлювань англійського неофіційного та офіційного мовлення здебільшого є спільними, відмінність полягає у частотності їх вживання, вищих якісних і кількісних характеристиках у неофіційному стилі, різному їх поєднанні у конкретних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенова Г.Н. К проблеме временной организации единиц речи // Просодия устного текста: Сборник науч. трудов / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. Вып. 298. – М.: МГПИИЯ, 1987. – С.14-23.
2. Акуленко В.В. Типология прилагательных русского языка, выражающих интенсивность признака // Русское языкознание. – 1987. – Вып. 14. – С.82-89.
3. Антипова Е.А., Каневская С.Л., Пигулевская Г.А. Пособие по английской интонации. – М.: Просвещение, 1985. – 224с.
4. Арнольд И.В. Интерпретация художественного текста: типы выдвижения и проблемы экспрессивности // Экспрессивные средства английского языка: Сборник науч. работ / Ленингр. гос. пед. ин-т им. А.И.Герцена. – Л.: ЛГПИ, 1975. – С.11-20.
5. Балли Ш. Французская стилистика. – М.: Изд-во иностр. лит., 1961. – 394с.
6. Баталин С.В. Роль просодических характеристик в формировании темпа речи // Проблема спонтанной речи: Сб. науч.тр. – М., 1989. – Вып. 332. – С.85 – 93.
7. Берлин С.А., Вейхман А.С. Обучение английской интонации. – М.: Высш. школа, 1973. – 116с.
8. Блохина Л.П. О роли просодических средств в организации устных текстов // Функциональная просодия текста: Сб. науч.тр. – М., 1982. – Вып.201. – С.52 – 64.
9. Болотов В.И. Эмоциональность текста в аспектах языковой и неязыковой вариативности: Основы эмотивной стилистики текста. – Ташкент, 1981. – 116с.

10. Веренинова Ж.Б. Варианты английского тона и их функционирование в тексте // Тез. докладов науч.-метод. конференции «Просодия текста». – М.: МГПИИЯ, 1982. – С.60-62.

11. Веренинова Ж.Б. К вопросу о номенклатуре нисходящих тонов в английском языке // Просодическая структура текста: Сб. науч. трудов / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. Вып 230. –М.: МГПИИЯ, 1984. – С.30-40.

12. Воробьева Л.В. Средства выражения интенсивности признака, обозначенного именем прилагательным, в современном французском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 664 / 1-й Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. – К., 1968. – 15с.

13. Галкина-Федорук Е.М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке // Сб. ст. по языкознанию. Проф. В.В. Виноградову. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1958. – С.103-124.

14. Галочкина И.Е. Роль интонации в формировании прагматических типов высказываний (на материале английского языка): Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. – М.:, 1985. – 22с.

15. Герасимова Л.Я. Усилительные наречия в современном английском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.663 / Ленингр. гос. пед. инт-т. – Л.: 1970. – 25с.

16. Давыдов М.В. Пособие по интонации английского языка. – М.: Высшая школа, 1975. – 104с.

17. Дворжецкая М.П. Обучение выразительному чтению на английском языке. – К.: Радянська школа, 1986. – 103с.

18. Жакиева К. Темпоральные аспекты фоностилистической организации лекторской речи // Коммуникативная функция текстовой просодии: Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. Вып. 274. – М.: МГПИИЯ, 1986. – С.5-12.

19. Здоровова Б.Б. Зависимость просодических элементов речи от ее темпа // Актуальные вопросы интонации: Сб. науч. трудов. – М.: УДН им. Патриса Лумумбы, 1984. – С.71-76.

20. Иванова С.В. Просодичні засоби реалізації семантики здивування в англійському діалогічному мовленні: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 1997. – 186с.

21. Кико Е.Ю. Интенсификаторы рациональной оценки в языке научной прозы // Філологія і культура: Зб. наукових праць / Націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1996. – С.88-92.

22. Локшина Т.Ф. Функционально-коммуникативное поле усиления в современном английском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / ОГУ им. И.И.Мечникова. – О., 1988. – 15с.

23. Лукьянова Н.А. О соотношении понятий экспрессивность, эмоциональность, оценочность // Актуальные проблемы лексикологии и словообразования. Вып.5. – Новосибирск: Новосибирский ун-т, 1976. – С.3-21.

24. Лях Ю.Ф. К истории развития усилительных наречий в английском языке: Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1966. – 256с.

25. Полянский А.Н. Категория интенсивности признака в русском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / МГПИ им. В.И.Ленина. – М., 1978. – 16с.

26. Прокопова Л.И. О некоторых признаках экспрессивной речи. Экспериментально-фонетический анализ речи. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – С.152-158.

27. Рсалдинов К.Т. Категория интенсивности признака в современном немецком языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Торреса.. – М., 1980. – 27с.

- 28.** Свилицкий И.Я. Фразеологические средства субъективной оценки личности в современном английском языке : Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04. / МВ и ССО УССР КГУ. – К., 1985. – 21с.
- 29.** Селезнев В.Х. Пособие по развитию навыков английской интонации. – М.: Высш. школа, 1983. – 312с.
- 30.** Семейко А.М. Эмоционально-усилительные прилагательные в современном английском языке (опыт лексикографического исследования): Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04. / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореса. – М., 1975. – 32с.
- 31.** Сергеев Е.Н. Абсолютивная степень интенсивности качества и ее выражение в английском языке // Проблемы лингвистического анализа. – М.: Наука, 1966. – С.69-83.
- 32.** Суворина К.М. Интенсивы в современном английском языке: Автореф. канд. филол. наук: 10.02.04. / МГПИ им. В.И.Ленина. – М., 1976. – 22с.
- 33.** Сущинский И.И. Усилительные конструкции // Филологические науки. – 1991. - №5. – С.79-90.
- 34.** Торсуева И.Г. Современная проблематика интонационных исследований // Вопросы языкознания. – 1984. - №1. – С.116-126.
- 35.** Туранский И.И. Средства интенсификации высказывания в английском языке / Куйбышевский гос. пед. ин-т. – Куйбышев, 1987. – 78с.
- 36.** Туранский И.И. Семантическая категория интенсивности в английском языке. – М.: Высшая школа, 1990. – 173с.
- 37.** Туранский И.И. Содержание и выражение интенсивности в английском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04. / АН СССР. Ленингр. отд-ние. Ин-т языкознания. – Л., 1991. – 41с.
- 38.** Убин И.И. Лексические средства выражения категории интенсивности (на материале русского и английского языков) Автореф.

... канд. филол. наук: 10.02.21. / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореса. – М., 1974. – 34с.

39. Шаталина Г.Ю. Некоторые аспекты взаимодействия полей количества, качества и интенсивности в современном английском языке: Дисс. ... канд. филол. наук:10.02.04. – К., 1992. – 278с.

40. Шахбагова Д.А. К вопросу об интонационных особенностях шкал в эмоционально-окрашенной речи американского варианта английского языка // Вопросы фонетики романских и германских языков: Сб. науч. трудов / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. Вып. 108. – М.: МГПИИЯ, 1977. – С.128-134.

41. Швачко С.А. Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языках. – К.: Вища школа, 1981. – 144с.

42. Шевченко О.Ф. Прилагательные-компози́ты усилительного значения (на материале современного английского языка) // Исследования по романской и германской филологии. – К.: Вища школа, изд-во при КГУ, 1975. – С.127-131.

43. Шейгал Е.И. Интенсивность как компонент семантики слова в современном английском языке: Автореф. ... канд. филол. наук: 10.02.04. / Моск. гос. пед. ин-т иностр. языков им. Мориса Тореза. – М., 1981. – 26с.

44. Шейгал Е.И. О соотношении категорий интенсивности и экспрессивности // Экспрессивность на разных уровнях языка: Межвуз. сб. науч. трудов / Новосибирский гос. ун-т им. Ленинского комсомола. – Новосибирск, 1984. – С.60-65.

45. Янчева Т.В. Просодія висловлювань-захоплень в англійському мовленні (Експериментально-фонетичне дослідження): Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1997. – 246с.

46. Ashby M.G. A Study of Two English Nuclear Tones Camera Language and Speech. – Kingston Press Services Ltd. Vol. 21. Part 4. Oct. – Dec. 1978. – P.326-336.
47. Bolinger D. Degree Words. – The Hague – Paris, 1972. – 324p.
48. Bradford B. Intonation in Context. – Cambridge: Cambridge University Press, 1988. – 62p.
49. Charleston B. Studies on the Emotional and Affective Means of Expression in Modern English. – Bern: Francke Verlag, 1960. – 357p.
50. Jones D. An Outline of English Phonetics. – Cambridge: Heffer and Sons LTD, 1960. – 380p.
51. Kingdon R. Groundwork of English Intonation. – London: Longmans, 1966. – 272p.
52. McCarthy M. Discourse Analysis for Language Teachers. – Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 213p.
53. Roach P. English Phonetics and Phonology. A Practical Course. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 212p.
54. Sommerstein A.H. Modern Phonology. – Baltimore: University Park Press, 1977. – 282 p.
55. Vassilyev V.A. English Phonetics. A Theoretical Course. – M.: Higher School Publishing House, 1970. – 323 p.
56. Yancheva T. Utterance Stress as a Differential in the Emotional Speech Research // IATEFL – Ukraine Newsletter. – No. 7. – Kyiv: IATEFL – Ukraine, 1997. – P. 22.

SUMMARY

Our research is devoted to the investigation of prosodic means of the utterances intensification in the present-day English speech.

At present many linguists focus on the investigation of language functioning in the process of communication. One of the branches of phonetic investigations deals with the search of correspondence between the content of the text and its prosodic realization.

The **aim** of the present research is to determine general regularities in actualization of the utterances intensification in the present-day English speech.

According to the aim of the investigation the following **tasks** have been set to be solved:

- to ground theoretically general regulations of prosodic means of the utterances intensification functioning;
- to reveal simple and complex typical prosodic means of intensification of basic pragmatic types of the utterances;
- to determine basic and differentiating components of intonation that exist in typical communicative situations.

The **object** of the investigation is the process of the utterances intensification in the English speech.

The **subject** of the investigation is the regulation and the peculiarity of prosodic means of intensification of utterances functioning.

As an **experimental material** 40 dialogical units, containing from one to eight intensified utterances, have been chosen. These

dialogical units were subjected to the auditive and auditory analyses.

The diploma thesis consists of introduction, three chapters, conclusion and the list of literature. The confirmation of the received data was achieved with the help of the electro acoustic analysis.

The investigation allowed to conclude that the problem of the utterances intensification is a many-sided problem due to the complicated nature of the process of intensification itself. The linguistic function of the intensified utterances is to deliver logical and emotional information to the addressee and to exert influence upon him.

As to the phonetic peculiarities of the intensified utterances under study it should be mentioned that there exists a certain set of prosodic means of intensification. The most effective ones are scales (predominantly the Stepping Descending Scale and the Sliding Scale), final tones (mainly the Mid Fall), fluctuations of tempo and the range of loudness.